
Az Európai Bíróságnak a magyar devizahiteles szerződésekkel kapcsolatos gyakorlata, különös tekintettel az ún. Dunai-ügyben hozott ítéletre

Bodzási Balázs*

---

1. Az uniós jog hatása a magyar polgári jogra

Az európai jog már több mint két évtizede jelentős befolyást gyakorol a magyar jog fejlődésére, meghatározza annak irányát. Uniós csatlakozásunk óta ez a hatás még közvetlenebb.¹ Ez alól a magánjog sem kivétel. A leginkább érintett terület a társasági jog, valamint a fogyasztóvédelmi magánjog, de ezen túlmenően az uniós jog a magyar polgári jog egészére kisugárzó hatással van.²

A szerződések érvénytelensége körében is jól kimutatható ez a folyamat. A magyar polgári jog ugyan csak egyetlen olyan érvénytelenségi okot ismer, amelynek közvetlen uniós jogi háttere van (a fogyasztói szerződésekben alkalmazott tisztességtelen szerződési feltételek érvénytelensége), az irányelvek, valamint az Európai Unió Bíróságának (a továbbiakban: EUB, Bíróság) ítéletei azonban ezen túlmutató, szélesebb körben is érintik a tagállami polgári jogoknak a szerződések érvénytelenségére vonatkozó szabályait.

Az alábbiakban a Bíróságnak a deviza alapú fogyasztói hitelszerződésekkel kapcsolatos, magyar vonatkozású döntéseit tekintjük át. Részletesebben is kitérünk azonban a C-118/17. sz. ügyben, 2019. március 14-én hozott ítéletre.

---

* Tanszékvezető egyetemi docens, Budapesti Corvinus Egyetem, Gazdasági Jogi Tanszék.

¹ Erről ld. Vörös Imre: *Csoportkép Laokoóonnal. A magyar jog és az alkotmánybíráskodás vívódása az európai joggal*. MTA Társadalomtudományi Központ Jogtudományi Intézete, Budapest, 2012.

² Erről részletesebben ld.: Vékás Lajos: *Polgári jogunk európai jogi háttéréről*. In.: *Liber Amicorum Studia A. Harmathy dedicata. Ünnepi dolgozatok Harmathy Attila tiszteletére*. ELTE ÁJK Polgári Jogi Tanszék, Budapest, 2003. 315-343. o.

2. Az Európai Bíróság magyar devizahiteles szerződésekkel kapcsolatos gyakorlatának áttekintése

2.1. Kásler ügy. Magyar szempontból elsősorban a C-26/13. sz. ügyben 2014. április 30-án hozott ítélet bír meghatározó jelentőséggel. Ebben az EUB kimondta, hogy a szerződések átláthatóságának a 93/13 irányelvben foglalt követelménye nem korlátozható kizárólag azok alaki és nyelvtani szempontból érthető jellegére. Az átláthatóság követelményét kiterjesztő módon kell értelmezni. Az ítélet szerint az átláthatóság követelményének tiszteletben tartása szempontjából alapvető jelentőséggel bír az, hogy a kölcsönszerződés átlátható jelleggel tünteti-e fel a külföldi pénznem átváltási mechanizmusának okait és sajátosságait, valamint e mechanizmus és a kölcsön folyósítására vonatkozó többi feltételben előírt mechanizmus közötti viszonyt oly módon, hogy a fogyasztó egyértelmű és érthető kritériumok alapján előre láthassa a számára ebből eredő gazdasági következményeket. Végül pedig az EUB azt is kimondta, hogy a 93/13 irányelv 6. cikk (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy azzal nem ellentétes a tagállami jog azon szabálya, amely lehetővé teszi a tagállami bíróság számára a tisztességtelen feltételnek a tagállami jog valamely diszpozitív rendelkezésével való helyettesítése révén e feltétel érvénytelenségének az orvoslását. A C-26/13. sz. ügyben született ítélet alapján hozta meg a Kúria a 2/2014. PJE határozatát, amelyre utóbb a második devizahiteles törvény (a továbbiakban: DH 2. törvény vagy Elszámolási törvény)³ is épült.

2.2. Raiffeisen Bank ügy. A C-567/13. sz. ügyben az eljáró magyar bíróság azt a kérdést tette fel, hogy hátrányos-e a fogyasztóra az eljárás, ha a felperes a helyi bíróság (járásbíróság) előtt szerződés érvénytelenségének megállapítása iránt indított perben a szerződés egyik kikötése tisztességtelenségének a megállapítását is kéri és az más bíróság (a törvényszék) hatáskörébe tartozik. A pernek a törvényszékhez való áttétele folytán emellett a fogyasztót nagyobb összegű illetékfizetési kötelezettség is terhelheti.

A Bíróság 2015. február 12-én hozott ítélete szerint azonban nem ellentétes a 91/13-es irányelv 7. cikkének (1) bekezdésével az a nemzeti eljárásjogi szabály, amely eltérő bíróságok hatáskörébe utalja egyrészt a szerződés érvénytelenségének, másrészt pedig a szerződés egyik kikötése tisztességtelenségének a megállapítását. Ez csak akkor lenne megállapítható, ha a pernek a helyi bíróságtól való áttétele olyan eljárási hátrányokat idézne elő, amelyek a fogyasztó számára rendkívül megnehezítik az uniós jogrend által biztosított jogok gyakorlását.

2.3. Banif Bank ügy. A C-312/14. sz. ügyben 2015. december 3-án hozott ítéletében a Bíróság azt állapította meg, hogy a deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződésekhez kapcsolódó árfolyamműveletek nem minősülnek befektetési szolgáltatásnak és tevékenységnek, így nem tartoznak a pénzügyi eszközök

³ A Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. törvény

piacairól szóló 2004/39/EK irányelv hatálya alá. Ezek az árfolyamműveletek tisztán kiegészítő jellegűek a deviza alapú fogyasztói kölcsön nyújtásához és törlesztéséhez képest. Ezeknek a műveleteknek nincs más funkciójuk, mint hogy a kölcsönszerződésből eredő alapvető fizetési kötelezettségek, vagyis a tőke hitelező által történő rendelkezésre bocsátása, valamint a tőke kamatokkal növelt összege adós által történő törlesztésének módjaul szolgáljanak. Az EUB szerint e műveletek rendeltetése nem befektetés megvalósítása, céljuk pedig nem spekuláció. Nem tekinthetők tehát a 2004/39/EK irányelv 4. cikke (1) bekezdésének 2. pontja értelmében befektetési szolgáltatásnak vagy tevékenységnek egy hitelintézet által, deviza alapú kölcsönszerződés rendelkezései értelmében végrehajtott egyes olyan árfolyamműveletek, amelyek során a kölcsön összegét a deviza folyósítás időpontjában alkalmazandó vételi árfolyam alapján rögzítik, és a törlesztőrészeket összegét ennek a devizának az egyes törlesztőrészeket számítása időpontjában alkalmazandó eladási árfolyama alapján határozzák meg.

2.4. Erste Bank ügy. A C-126/17. sz. ügyben az eljáró magyar bíróság által feltett alapkérdés az volt, hogy megfelel-e a 93/13-as irányelv 4. cikkének (2) bekezdésében, valamint 5. cikkében írt kritériumoknak az a deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződés, amelyben a (svájci frankban meghatározott) kölcsönösszeg feltüntetése csupán tájékoztató jellegű, a tartozás tényleges összege pedig utóbb kerül meghatározásra. Ezzel kapcsolatban a Bíróság a 2018. február 22-én hozott végzésében azt állapította meg, hogy az irányelv rendelkezéseinek a kölcsön összegére vonatkozó szerződéses kikötés akkor felel meg, ha abban a fogyasztó rendelkezésére bocsátandó, kirovó pénznemként devizában kifejezett, a lerovó pénznemhez képest meghatározott pénzösszeg világosan feltüntetésre kerül. Amennyiben ezen összeg meghatározása a folyósítás időpontjában érvényes árfolyamtól függ, az említett követelmény előírja, hogy a ténylegesen kölcsönadott összeg számítási módszerei, valamint az alkalmazandó árfolyam átlátható legyen. Ez azt jelenti, hogy a szokásosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő átlagos fogyasztó pontos és érthető szempontok alapján értékelhesse az e szerződésből eredően őt érintő gazdasági következményeket, köztük különösen a kölcsön teljes költségét.

2.5. Sziber ügy. A C-483/16. sz. ügyben 2018. május 31-én hozott ítéletében az EUB megállapította, hogy az uniós jog főszabály szerint nem harmonizálja a valamely szerződési feltétel tisztességtelen jellegének vizsgálatára irányuló eljárásokat. Az ilyen eljárások az egyes tagállamok belső jogrendjébe tartoznak, azzal a feltétellel azonban, hogy ezek az eljárások nem lehetnek kedvezőtlenebbek a hasonló jellegű belső jogi esetekre vonatkozó eljárásokhoz képest (egyenértékűség elve), továbbá az Európai Unió Alapjogi Chartája 47. cikkének megfelelő hatékony bírói jogvédelmet kell biztosítaniuk. A Bíróság ennek alapján megállapította, hogy e körülmények között az alapeljáráásban vizsgált magyar eljárási követelmények elvileg nem tekinthetők kedvezőtlenebbeknek az olyan hasonló keresetekre vonatkozó követelményeknél, amelyek nem az uniós jogból eredő jogokat érintenek. Következésképpen az ilyen követelmények nem tekinthetők összegegyeztetetlenségnek az egyenértékűség elvével.

A Bíróság szerint a 93/13-as irányelv 7. cikkét akként kell értelmezni, hogy azzal elvileg nem ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely az alapeljárásban irányadókhöz hasonló különleges eljárási követelményeket állapít meg az olyan fogyasztók által indított keresetek vonatkozásában, akik az árfolyamrészre vonatkozó feltételt és/vagy az egyoldalú szerződésmódosítási jogra vonatkozó feltételt tartalmazó, devizában nyilvántartott kölcsönszerződéseket kötöttek, feltéve hogy az ilyen szerződésben foglalt feltételek tisztességtelen jellegének megállapítása lehetővé teszi azon jogi és ténybeli helyzet helyreállítását, amelyben a fogyasztó e tisztességtelen feltételek hiányában lett volna.

2.6. VE és WD ügy. A C-227/18. sz. ügyben 2018. november 8-án hozott végzésében az EUB kiemelte, hogy az árfolyamkockázatot illetően a fogyasztónak egyértelmű tájékoztatást kell kapnia arról, hogy e kockázat számára esetlegesen gazdaságilag nehezen viselhetővé válhat, amennyiben az a pénznem, amelyben a kölcsönt törleszteni kell, és amelyben rendszerint jövedelmét kapja, leértékelődik. Ennek keretében a szolgáltatónak fel kell hívnia a figyelmet az átváltási árfolyam lehetséges változásaira és a devizában felvett kölcsönrel összefüggő kockázatokra. A világos és érthető megfogalmazás követelménye előírja, hogy a kölcsönösszeg, valamint a törlesztőrészek összegének számítási mechanizmusa, valamint az alkalmazandó árfolyam átlátható legyen.

A Bíróság arra is felhívta a figyelmet, hogy a fenti követelmények teljesülése szempontjából nem csupán a szerződéses feltételek megfogalmazását, hanem a hitelező által a kölcsönszerződés megkötése során a kölcsönfelvevőnek nyújtott tájékoztatást is vizsgálni kell. E tekintetben, még ha a szerződéses feltételek nem is utalnak kifejezetten arra, hogy az árfolyamváltozásnak nincs felső határa, az eljáró tagállami bíróságnak vizsgálnia kell, hogy a fogyasztó a hitelező által rendelkezésére bocsátott információk összessége alapján képes volt-e értékelni az árfolyamkockázatnak a pénzügyi kötelezettségeire gyakorolt – esetleg jelentős – gazdasági következményeit is.

Mindezekre tekintettel az EUB szerint a 93/13-as irányelv 4. cikkének (2) bekezdését és 5. cikkét úgy kell értelmezni, hogy az e rendelkezésekben előírt világos és érthető megfogalmazás követelményének megfelel az a deviza alapú kölcsönszerződés, amely olyan feltételt tartalmaz, amely úgy terheli a fogyasztóra az árfolyamkockázatot, hogy nem figyelmezteti kifejezetten arra, hogy az árfolyamváltozásnak nincs felső határa, és amely csak tájékoztató jelleggel említi meg a kölcsön devizában kifejezett összegét és a törlesztőrészek nemzeti fizetőeszközben kifejezett összegét. Ennek azonban az az egyik feltétele, hogy egyfelől a fogyasztót nem csupán arról a lehetőségről tájékoztatták, hogy annak a devizának az árfolyama, amelyben a kölcsönszerződést megkötötték, emelkedhet vagy csökkenhet, hanem értékelni tudja az árfolyamkockázatnak a pénzügyi kötelezettségeire gyakorolt – esetlegesen jelentős – gazdasági következményeit is. További feltétel az EUB szerint, hogy a kölcsönfelvevő rendelkezésére bocsátott teljes összeg és a törlesztőrészek összege egyértelműen meghatározható legyen. Mivel ezek a folyósítás, illetve a törlesztőrészek esedékessége időpontjában érvényes árfolyamtól függenek, a világos és érthető megfogalmazás követelménye előírja, hogy ezen összegek számítási mechanizmusát, valamint az alkalmazandó

árfolyamot átlátható módon kell ismertetni.⁴

2.7. GT és HS ügy. A magyar devizahiteles szerződéseket érintette végül az EUB C-38/17. sz. ügyben 2019. június 5-én hozott ítélete is. Ebben a Bíróság megállapította, hogy nem ellentétes a 93/13-as irányelvvel valamely tagállam azon szabályozása, amelynek alapján nem minősül semmisnek a devizában nyilvántartott kölcsönszerződés, amely megjelöli ugyan a fogyasztó finanszírozási igényének megfelelő, belföldi pénznemben kifejezett összeget, nem tartalmazza azonban a deviza alapú kölcsön végleges összegének meghatározása szempontjából az ezen összegre alkalmazandó árfolyamot. A hitelező ennek alapján a kölcsönszerződés egyik feltételében előírhatja, hogy ezt az árfolyamot a hitelező a szerződés megkötését követően, külön dokumentumban fogja meghatározni. Mindennek azonban az is feltétele, hogy a szóban forgó szerződéses kikötést világosan és érthetően fogalmazzák meg. Ez azt jelenti, hogy a szerződésben meg kell határozni a kölcsön tárgyát képező teljes összeg számítási mechanizmusát, az alkalmazandó árfolyamot pedig átláthatóan kell feltüntetni, hogy a szokásosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő átlagos fogyasztó pontos és érthető szempontok alapján értékelhesse a kölcsönszerződésből őt érintő gazdasági következményeket, így különösen a kölcsön összegének teljes költségét.

2.8. Illyés-Kiss ügy. A Bíróságnak a C-51/17. sz. ügyben 2018. szeptember 20-án hozott ítéletét korábban már ismertettük.⁵ Ismét fontosnak tartjuk azonban kiemelni, hogy az EUB ítéletében, illetve az ítélet indokolásában – a korábbi ítéletekhez hasonlóan - keveredik a szerződés megkötését megelőzően nyújtott

---

⁴ A C-227/18. sz. ügyben hozott döntés kapcsán még egy kérdésre érdemes kitérni, ez pedig a bank által lefolytatott hitelképességi vizsgálat nem megfelelő volta. A felelős hitelbírálat követelményét a magyar jogban a fogyasztónak nyújtott hitelről szóló 2009. évi CLXII. törvény (a továbbiakban: Fhtv.) 14. §-a írja elő. A törvény azonban nem határoz meg további jogkövetkezményt arra az esetre, ha a hitelező nem tesz eleget a hitelképesség vizsgálatára vonatkozó kötelezettségeinek. Az Fhtv. 14. § (4) bekezdése azt ugyanakkor kimondja, hogy a hitelszerződés megkötését követően a hitelező nem mondhatja fel a hitelszerződést azzal az indokkal, hogy a hitelképesség vizsgálata nem volt megfelelő vagy a fogyasztó által közölt adatok hiányosak voltak. A hitelképesség vizsgálatának részletes szabályait emellett külön jogszabály állapítja meg: a körültekintő lakossági hitelezés feltételeiről és a hitelképesség vizsgálatáról szóló 361/2009. (XII. 30.) Korm. rendelet. Ezzel kapcsolatban érdemes kiemelni, hogy a fogyasztó hitelképességének értékelésére vonatkozó kötelezettséget a fogyasztói hitelmegállapodásokról szóló 2008/48/EK irányelv 8. cikke vezette be az uniós jogba. Az irányelv azonban nem ad választ sem arra a kérdésre, hogy mi a jogkövetkezménye annak, ha a hitelező nem tesz eleget ennek a kötelezettségének, sem pedig arra, hogy a hitelképesség hiányából a hitelnyújtónak milyen következtetést kell levonnia. Hitelnyújtási tilalom mindenesetre sem a kötelezettség hitelező általi elmulasztásából, sem pedig az adós hitelképességének a hiányából nem következik. Ebből következően ennek a kötelezettségnek a hitelező általi elmulasztása a fogyasztóval kötött hitel-, illetve kölcsönszerződés érvénytelenségét sem okozza. Amennyiben a hitelező eleget tett a hitelképesség vizsgálatára vonatkozó kötelezettségének és ennek során azt állapította meg, hogy adós nem hitelképes, erről a tényről tájékoztatnia kell az adóst. Ennek alapján tehát egy felvilágosítási kötelezettséget a hitelező terhére meg lehet állapítani. Kérdés, hogy ha a hitelező ennek a felvilágosítási kötelezettségének nem tesz eleget és adós utóbb fizetési késedelembe esik, akkor ez alapot adhat-e kármegosztásra. Ez megalapozottnak tűnik.

⁵ Bodzási Balázs: A deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződésekhez kapcsolódó egyes polgári jogi kérdésekről. *Miskolci Jogi Szemle*, 13. (2018) 2., 2. kötet, 69-72. o.

tájékoztatás hiányos volta, valamint a konkrét szerződésben szereplő általános szerződési feltétel nem világos és nem érthető jellege (átláthatatlansága). Több szempontból is vitatható, hogy a szerződéskötés előtt nyújtott tájékoztatás hiányos voltára alapozva állapítják meg egy adott (egyedileg meg nem tárgyalt) szerződési feltétel nem világos és nem érthető voltát. Elképzelhető ugyanis, hogy a fogyasztó számára a szerződéskötést megelőzően nyújtott tájékoztatás hiányos volt, a vele kötött szerződésben szereplő kikötés azonban ennek ellenére érthető és világos.

Az ítéletben tehát két jogintézmény keverik egymással: egyrészt a szerződéskötést megelőző tájékoztatási kötelezettség (Ptk. 6:62. §), másrészt pedig a fogyasztói szerződésben alkalmazott tisztességtelen szerződési feltételek érvénytelensége [Ptk. 6:102. § (2) bekezdés].⁶

Ez azt a további kérdést is felveti, hogy azonos megítélés alá esik-e a fogyasztó részére történő információátadás szóbeli és írásbeli formája. A szerződéskötést megelőző tájékoztatásra jellemzően szóban kerül sor. Ezzel szemben egy írásban kötött szerződés valamely kikötésének világos és érthető jellege kizárólag az írott szöveg alapján ítéhető meg.

A szerződéskötést megelőző szóbeli tájékoztatás hiánya vagy hiányos, nem megfelelő volta nem a szerződés érvénytelenségének a jogkövetkezményét vonja maga után. Ebben az esetben a fogyasztó kártérítési igényt érvényesíthet a tájékoztatási kötelezettségét elmulasztó másik szerződő féllel szemben. Ezzel szemben egy írásban kötött szerződés valamely kikötésnek átláthatósága (világos és érthető jellege) a szerződéskötéshez kapcsolódóan létrejött, írásbeli dokumentumok alapján ítéhető meg. A szerződéskötést megelőzően a fogyasztónak adott szóbeli tájékoztatás hiányosságából tehát még nem feltétlenül következik a felek között utóbb írásban létrejött szerződés valamely kikötésének nem világos és nem érthető volta.

3. Dunai ügy⁷

3.1. Az alapeljárás tényállása. Az adós 2007. május 24-én svájci frank alapú kölcsönszerződést kötött egy magyar bankkal. A kölcsönszerződés értelmében a hitelösszeget forintban kellett folyósítani a bank által az adott napra meghatározott CHF-HUF árfolyam szerint. Ennek alapján 14.734.000 forint került átutalásra. Az ebből adódó svájci frankban számított hitelösszeg 115.573 CHF volt. A szerződés azt is kimondta, hogy a kölcsönt forintban kell törleszteni, amelynél azonban már a bank által meghatározott vételi árfolyam volt alkalmazandó. Az EUB ítélete ehhez kapcsolódóan azt is kiemeli, hogy az érintett fizetőeszközök átváltási árfolyamának változásából adódó árfolyamkockázatot az adós viselte. A bank kérelmére a közjegyző 2016. április 12-én elrendelte a szerződés végrehajtását. Az adós ellentmondással élt a végrehajtás elrendelése ellen. Arra hivatkozott, hogy a kölcsönszerződés semmis, mivel a hitelintézetekről és pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény (régi Hpt. 214.) § (1) bekezdésének c) pontjába

⁶ Részletesebben ld. Bodzási: i.m. 67-68. o.

⁷ A C-118/17. sz. ügyben, 2019. március 14-én hozott ítélet

ütközően, nem határozta meg a folyósításkor és a törlesztéskor alkalmazandó devizaárfolyam különbségét, az ún. árfolyamrést. Az eljáró magyar bíróság felfüggesztette az eljárást és előzetes döntéshozatal céljából az EUB-hoz fordult. Az eljáró magyar bíróság összesen öt kérdést tett fel az EUB-nak.

3.2. Az EUB ítélete. Az EUB ítélete megállapítja, hogy a magyar jogalkotó a deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződéseket törvényi úton módosította, oly módon, hogy ezeket a szerződéseket érvényben tartotta. Ez megfelel az uniós törvényhozó által a 93/13-as irányelv, illetve az irányelv 6. cikk (1) bekezdésének keretében követett célkitűzésnek. E cél ugyanis a felek közötti egyensúly helyreállítása, lehetőség szerint a szerződés egésze érvényességének fenntartásával, nem pedig a szerződés semmissé nyilvánítása. Az irányelv 6. cikk (1) bekezdése így a felek közötti egyensúly helyreállítására, nem pedig a tisztességtelen feltételeket tartalmazó szerződés semmissé nyilvánítására irányul.

A szerződésnek főszabály szerint azonban úgy kell fennmaradnia, hogy csak a tisztességtelen feltételek elhagyása jelentsen módosulást, ha a nemzeti jogszabályok értelmében a szerződés ilyen módon való fennmaradása jogilag lehetséges. A tisztességtelennek minősített szerződési feltételt főszabály szerint úgy kell tekinteni, mint amely nem is létezett, és amely így a fogyasztóra nézve nem is fejthet ki joghatást. Ezáltal annak a jogi és ténybeli állapotnak a helyreállítását kell elérni, amelyben a fogyasztó a tisztességtelen kikötés hiányában lenne.

A 93/13-as irányelv 7. cikkének (1) bekezdése sem képezi akadályát annak, hogy a tagállamok jogszabállyal vessenek véget a tisztességtelen szerződési feltételek használatának. A tagállami jogalkotó azonban köteles tiszteletben tartani az irányelv 6. cikk (1) bekezdéséből következő követelményeket. Az ugyanis, hogy bizonyos szerződési feltételeket jogszabály útján minősítettek tisztességtelennek és semmisnek, valamint azokat az adott szerződés érvényben tartása érdekében új szerződési feltételekkel helyettesítették, nem fejthet ki olyan hatást, amely gyengíti a fogyasztók számára biztosított védelmet.

A 93/13-as irányelv 6. cikk (1) bekezdésével nem ellentétes tehát az a nemzeti szabályozás, amely az eljáró bíróság számára nem teszi lehetővé, hogy helyt adjon a kölcsönszerződés valamely rendelkezése megsemmisítésére irányuló kérelemnek, annak tisztességtelen jellege miatt. Ennek azonban az is feltétele, hogy az ilyen szerződési feltétel tisztességtelen jellegének (törvényi szinten történő) megállapítása lehetővé tegye azon jogi és ténybeli helyzet helyreállítását, amelyben a fogyasztó e tisztességtelen szerződési feltétel hiányában lett volna.

Az EUB ezt követően az Elszámolási törvény 37. § (1) bekezdését vizsgálta meg. A vizsgált bekezdés szerint: *„E törvény hatálya alá tartozó szerződések tekintetében a szerződés érvénytelenségének vagy a szerződés egyes rendelkezései érvénytelenségének (a továbbiakban: részleges érvénytelenség) megállapítását - az érvénytelenség okától függetlenül - a bíróságtól a fél csak az érvénytelenség jogkövetkezményeinek - a szerződés érvényessé vagy a határozathozatalig terjedő időre történő hatályossá nyilvánításának - alkalmazására is kiterjedően kérheti...”* Az eljáró magyar bíróság a normaszövegnek azt a fordulatát támadta, amely szerint a kölcsönszerződés érvénytelenségének a

megállapítása esetén a bíróság további jogkövetkezményként a szerződést vagy érvényessé nyilváníthatja, vagy pedig a határozathozatalig terjedő időre hatályossá nyilváníthatja. A vizsgált magyar törvényi rendelkezés kapcsán az EUB azt állapította meg, hogy abból az következik, hogy ha a fogyasztó a kölcsönszerződés bármely – az árfolyamrésre vonatkozó, valamint az egyoldalú szerződésmódosítást a bank számára lehetővé tevő feltételektől eltérő – rendelkezésének tisztességtelen jellegére hivatkozik, akkor kérnie kell az eljáró bíróságtól, hogy a szerződést a határozathozatalig terjedő időre nyilvánítsa hatályossá. Az EUB szerint azonban így e rendelkezés a 93/13-as irányelv 6. cikk (1) bekezdésével ellentétesen megakadályozza, hogy a fogyasztó az érintett tisztességtelen szerződési feltétel alól – adott esetben, ha az említett szerződési feltétel hiányában e szerződés nem teljesíthető, az érintett szerződés teljes egészében történő megsemmisítése útján – mentesüljön. Márpedig a kérdést előterjesztő bíróság által tett megállapításokból kitűnik, hogy a szerződés érvényben tartása az alapügyben ellentétes a fogyasztó érdekeivel.

Mindezek alapján az EUB álláspontja szerint

a) nem ellentétes a 93/13-as irányelv 6. cikk (1) bekezdésével az a nemzeti szabályozás, amely az eljáró bíróság számára nem teszi lehetővé, hogy helyt adjon a kölcsönszerződés valamely rendelkezésének tisztességtelen jellege miatti megsemmisítésére irányuló kérelemnek, feltéve azonban, hogy az ilyen szerződési feltétel tisztességtelen jellegének (törvényi szintű) megállapítása lehetővé teszi annak a jogi és ténybeli helyzetnek a helyreállítását, amelyben a fogyasztó e tisztességtelen szerződési feltétel hiányában lett volna;

b) ellentétes azonban az irányelv 6. cikk (1) bekezdésével az a nemzeti szabályozás, amely olyan körülmények között, mint amilyenek az alapügyben szerepelnek, az eljáró bíróság számára nem teszi lehetővé, hogy helyt adjon a kölcsönszerződés valamely, az árfolyamkockázattal kapcsolatos rendelkezés megsemmisítésére irányuló kérelemnek, annak tisztességtelen jellege miatt (ha az eljáró bíróság megállapítja, hogy e szerződési feltétel tisztességtelen, és hogy a szerződés az említett szerződési feltétel hiányában nem teljesíthető).

3.3. A magyar jogra vonatkozó következtetések. A C-118/17. sz. ügyben hozott ítélet a magyar jog vonatkozásában egy lényeges dogmatikai félreértésen alapul. Az ítélet 53. pontja szerint a szerződésnek az eljáró bíróság általi, a határozathozatalig terjedő időre történő hatályossá nyilvánítása megakadályozza azt, hogy a fogyasztó a tisztességtelen szerződési feltétel alól mentesüljön, adott esetben az érintett szerződés teljes egészében történő megsemmisítése útján.

A magyar polgári jogban a szerződések érvénytelenségének jogkövetkezményeiről 2014. március 15-ig az 1959-es Ptk. 237. § (1) és (2) bekezdései rendelkeztek.⁸ Az (1) bekezdés szerint: „*Érvénytelen szerződés esetében a szerződéskötés előtt fennállott helyzetet kell visszaállítani.*” A (2)

⁸ 2014. március 15-én lépett hatályba a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény. Az EUB elé került alapeljárásban azonban még az 1959-es Ptk. volt alkalmazandó. A Ptk. az érvénytelenség jogkövetkezményei között már nem szabályozza a szerződés határozathozatalig történő hatályossá nyilvánítását. Ehelyett a Ptk. 6:113. §-a az alaptalan gazdagodás pénzbeli megtérítéséről rendelkezik.

bekezdés pedig így szól: „Ha a szerződéskötés előtt fennállott helyzetet nem lehet visszaállítani, a bíróság a szerződést a határozathozatalig terjedő időre hatályossá nyilvánítja. Az érvénytelen szerződést érvényessé lehet nyilvánítani, ha az érvénytelenség oka – különösen uzsorás szerződés, a felek szolgáltatásainak feltűnő értékaránytalansága esetén az aránytalan előny kiküszöbölésével – megszüntethető. Ezekben az esetekben rendelkezni kell az esetleg ellenszolgáltatás nélkül maradó szolgáltatás visszatérítéséről.”

Az 1959-es Ptk. alapján tehát a szerződés érvénytelenségének megállapítása esetén a bíróság a következő jogkövetkezményeket alkalmazhatja:

- az eredeti állapot helyreállítása (*in integrum restitutio*);
- a szerződés érvényessé nyilvánítása;
- a szerződés hatályossá nyilvánítása.

A magyar bírói gyakorlat elsődlegesen a szerződés megmentésére, vagyis annak érvényessé nyilvánítására törekszik. Az érvénytelen szerződés érvényessé nyilvánítása a bírói szerződésmódosítás egyik esetköre, ennek alkalmazása során ugyanis a bíró módosítja a szerződés eredeti tartalmát. A bíróság által módosított tartalmú szerződés érvényessé válik és továbbra is fennmarad a felek között.

Amennyiben azonban a szerződés érvényessé nyilvánítására valamilyen ok miatt nem kerülhet sor, akkor a bíróság a szerződéskötést megelőzően fennálló helyzetet, az eredeti állapotot próbálja meg visszaállítani. Amennyiben ez lehetetlen (pl. az ún. irreverzibilis szolgáltatásokat tartalmazó szerződések esetén), a bíróság egy speciális elszámolási viszonyt hoz létre a felek között. Ezt nevezi az 1959-es Ptk. az érvénytelen szerződés hatályossá nyilvánításának. Ebben az esetben rendelkezni kell az esetlegesen ellenszolgáltatás nélkül maradó szolgáltatás visszatérítéséről, illetve a már teljesített szolgáltatás pénzbeli megtérítéséről.

A hatályossá nyilvánítás célja az, hogy a visszterhes szerződéseknel a már teljesített szolgáltatás ellentételezése megvalósuljon. A megtérítendő ellenszolgáltatás nem feltétlenül egyezik meg a felek által az érvénytelen szerződésben kikötött szolgáltatás ellenértékével. A szerződést emellett nem feltétlenül kell a határozathozatalig terjedő időre hatályossá nyilvánítani, ha a jogviszony a felek között már korábban megszűnt. A hatályossá nyilvánítás során az elévülési időt azonban figyelembe kell venni.⁹

Az érvénytelen szerződés hatályossá nyilvánítása nehezen volt beilleszthető a magyar polgári jog dogmatikájába, hiszen a hatályosság kérdése csak érvényes szerződések esetén merülhet fel. Az érvénytelen szerződés tehát nem lehet sem hatályos, sem hatálytalan. Kivételesen, szűk körben azonban az érvénytelen jogügyletek kapcsán is felmerülhet a joghatás kiváltására való alkalmasság kérdése.¹⁰ Ez azzal függ össze, hogy az érvénytelenség megállapítására a gyakorlatban rendszerint csak évekkel a jogügylet létrejötte után kerül sor, ezért az utóbb érvénytelennek nyilvánított jogügylet egy ideig alkalmas lehet joghatás kiváltására. Az érvénytelen jogügyletek joghatás kiváltására való alkalmasságát

⁹ Sándor István: A szerződés tartalma és tárgya, in: *A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény magyarázata* (szerk.: Osztovits András), I. kötet, Budapest, Opten Kft., 2011, 696-697. o.

¹⁰ Erről lásd Siklósi Iván: *A nemlétező, érvénytelen és hatálytalan jogügyletek elméleti és dogmatikai kérdései a római jogban és a modern jogokban*. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó, 2014, 137., 333-336. o.

azonban egy kivételes jogi jelenségnek tekinthetjük, amelyet el kell határolni az érvényes jogügyletek hatályosságától.

Az 1959-es Ptk. kényszerűségből ismerte el az érvénytelenség jogkövetkezmenyei körében az érvénytelen szerződések joghatás kiváltására való alkalmasságát. A polgári jogi szabályozásnak ebben az esetben egy tényhelyzethez kellett igazodnia. A szerződés hatályossá nyilvánítására kivételesen, méltányosságból, a szolgáltatások értékarányosságának fenntartása érdekében kerülhet sor.¹¹

Ennek alapján az EUB ítéletében írt megállapítás a magyar jog vonatkozásában értelmezhetetlen. Az EUB ítélete szerint ellentétes az uniós joggal az a nemzeti szabályozás, amely olyan körülmények között, mint amilyenek az alapügyben szerepelnek, az eljáró bíróság számára nem teszi lehetővé, hogy helyt adjon a kölcsönszerződés valamely (az árfolyamkockázattal kapcsolatos) rendelkezése megsemmisítésére irányuló kérelemnek, ha az eljáró bíróság megállapítja, hogy e szerződéses rendelkezés tisztességtelen. A magyar polgári jog szerinti hatályossá nyilvánítás intézménye pedig az EUB szerint megakadályozza, hogy a fogyasztó az érintett tisztességtelen szerződési feltétel alól mentesüljön.

A fentiek alapján azonban látható, hogy az érvénytelen szerződés hatályossá nyilvánítása esetén a bíróság helyt ad a kölcsönszerződés érvénytelenítésére irányuló kérelemnek. Hatályossá nyilvánítás esetén is ugyanis a bíróság első lépésként megállapítja a szerződés (teljes vagy részleges) érvénytelenségét. Ezt követően rendelkezhet az érvénytelen szerződés hatályossá nyilvánításáról, feltéve, hogy a perben volt erre irányuló kérelem. Ha azonban a fél nem kérte az érvénytelenség további jogkövetkezmenyeinek az alkalmazását, akkor a bíróság csak a szerződés érvénytelenségét állapítja meg. Ebben az esetben azonban egy újabb pert kell(ene) indítani a további jogkövetkezmenyek alkalmazására vonatkozóan.

Nem helytálló az EUB ítéletének az a megállapítása sem, amely szerint a hatályossá nyilvánítás megakadályozza, hogy a fogyasztó az érintett tisztességtelen szerződési feltétel alól mentesüljön. A fogyasztó ugyanis mindenképp mentesül az érvénytelen szerződési rendelkezés alól, hiszen az érvénytelen jognyilatkozatok nem kötik a feleket. Az egy másik kérdés, hogy az érvénytelen jogügylet alapján is sor kerülhetett teljesítésre, vagyonmozgásra. Egy kölcsönszerződés esetén tipikusan ez a helyzet, hiszen a hitelező folyósította a kölcsönösszeget, az adós pedig megkezdte a törlesztőrészletek fizetését. Az így bekövetkezett vagyoneltolódást valamilyen formában akkor is rendezni kell, ha a bíróság a szerződés érvénytelenségét állapítja meg. Ez azonban nem azt jelenti, hogy a fogyasztót az érvénytelen szerződés köti, még kevésbé azt, hogy a bíróság ne állapíthatná meg a tisztességtelen kikötést tartalmazó szerződés érvénytelenségét. Az EUB ítélet megállapításai tehát a magyar jog vonatkozásában nem értelmezhetőek, mivel a magyar polgári jog ilyen szabályokat nem ismer.

---

¹¹ Sándor: i.m. 697. o.

Arra a rendelkezésre azonban nem tér ki az EUB ítélet, amelyet a magyar jog az alapügyben vizsgált kölcsönszerződés vonatkozásában kimond. Ezt a szabályt az Elszámolási törvény 37. § (1) bekezdése rögzíti. Ez alapján az Elszámolási törvény hatálya alá tartozó kölcsönszerződések esetén - ha a bíróság megállapítja a szerződés teljes vagy részleges érvénytelenségét - csak kétféle jogkövetkezményt lehet alkalmazni: a bíróság vagy érvényessé nyilvánítja a szerződést, vagy a határozathozatalig terjedő időre hatályossá nyilvánítja azt. Ez a rendelkezés tehát azt mondja ki, hogy ezeknél a kölcsönszerződéseknel az érvénytelenség megállapítása esetén az eredeti állapotot nem lehet helyreállítani.

Mindez a kölcsönszerződés tárgyát képező szolgáltatások jogi jellegéből következik. A kölcsönszerződés ugyanis irreverzibilis szolgáltatást is tartalmaz: az adós a hitelező pénzét használja a futamidő alatt, ezt a használatot pedig az érvénytelenség megállapítása esetén sem lehet meg nem történné tenni. Ebből következően a kölcsönszerződés érvénytelensége esetén a szerződéskötést megelőzően fennállt eredeti állapotot nem lehet helyreállítani. Az *in integrum restitutio* kölcsönszerződések esetén fogalmilag kizárt. Ezt egyébként az is alátámasztja, hogy a kölcsönszerződéstől – a kölcsönösszeg folyósítását követően – a felek elállni nem tudnak, azt egyoldalúan csak a jövőre nézve szüntethetik meg, felmondás útján.¹²

Az Elszámolási törvény 37. § (1) bekezdését az EUB egy másik ítéletében már vizsgálta és azt az uniós joggal összhangban állónak találta. Az EUB a C-483/16. sz. ügyben, 2018. május 31-én hozott ítéletében megállapította: a 93/13-as irányelv 7. cikkét akként kell értelmezni, hogy azzal elvileg nem ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely (az alapeljárásban irányadókhhoz hasonló) különleges eljárási követelményeket állapít meg az olyan fogyasztók által indított keresetek vonatkozásában, akik a kölcsön folyósítására alkalmazandó árfolyam és a kölcsön törlesztésére alkalmazandó árfolyam közötti eltérésre vonatkozó feltételt és/vagy a kölcsönadó számára a kamatok, díjak és költségek emelését lehetővé tevő egyoldalú szerződésmódosítási jogra vonatkozó feltételt tartalmazó, devizában

¹² Elállás esetén is az eredeti állapotot kell helyreállítani. Ez azonban nem teljesen azonos jogkövetkezmény, mint a szerződéskötést megelőzően fennálló helyzetnek az érvénytelenség jogkövetkezményeként történő helyreállítása. A BH 2016. 344. esetben a Kúria kimondta, hogy a szerződés felbontásának jogkövetkezménye ugyan az eredeti állapot helyreállítása, de a szerződés felbontása az átruházást nem teszi meg nem történné. A felbontás csupán kötelezettséget keletkeztet a felbontott szerződés alapján teljesített szolgáltatások visszaszolgáltatására. A Szegedi Ítélet tábla a BDT 2009. 2110. esetben még részletesebben fogalmaz: „A szerződés érvénytelensége a felek által célzott joghatás beálltát kezdettől kizárja, az érvénytelen szerződéshez joghatás a szerződéskötés időpontjától kezdődően nem fűződhet, és ez a további jogszerzőkre is kihat. Ezzel szemben az elállás a szerződés érvényes létrejöttét nem érinti, ezért az elállásig terjedő idő alatt a szerződésen alapuló további jogszerzések érvényesen keletkeznek, az ahhoz fűződő joghatások érvényesen beállnak. A szerződés ezt követő felbontása a szerzett jogokra, a bekövetkezett joghatásokra nem hat ki. Az eredeti állapot helyreállítása ebben az esetben a teljesített szolgáltatások visszaszolgáltatási kötelezettségét jelenti.” Hasonló megállapításokat tartalmaz a BDT 2008. 1903. esetben hozott jogerős ítélet is: „A szerződés felbontása (elállás) a szerződés érvényes létrejöttét nem érinti, ezért az érvényes szerződéshez fűződő joghatások mindaddig beállnak, amíg a felbontásra (elállásra) sor kerül. Mivel a felbontásig terjedő idő alatt a szerződésen alapuló további jogszerzések érvényesen keletkeznek, a szerződés ezt követő felbontása (elállás) e jogokra nem hat ki, az eredeti állapot helyreállítása nem terjed ki rájuk.”

nyilvántartott kölcsönszerződéseket kötöttek (feltéve, hogy az ilyen szerződésben foglalt feltételek tisztességtelen jellegének megállapítása lehetővé teszi azon jogi és ténybeli helyzet helyreállítását, amelyben a fogyasztó e tisztességtelen feltételek hiányában lett volna).

Összességében egyetértünk tehát a Kúria 2019. március 18-ai közleményében tett megállapításával: *„Az Európai Unió Bírósága döntése szerint ... az irányelvvel ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely az eljáró bíróság számára nem teszi lehetővé az árfolyamkockázattal kapcsolatos rendelkezések tisztességtelensége miatt a szerződés „megsemmisítését”, aminek következtében a fogyasztó mentesülne az árfolyamkockázat viselése alól. A Kúria megítélése szerint azonban a magyar nemzeti szabályozás nem ilyen tartalmú, mert bár a 2014. évi XL. törvény (Dh2.tv.) 37. §-a az érvénytelenség jogkövetkezményeként a szerződés érvényessé vagy határozathozatalig terjedő hatályossá nyilvánítását írja elő, ezek az érvénytelenségi jogkövetkezmények a devizahiteles fogyasztói kölcsönszerződések esetében azzal az eredménnyel járnak, hogy a fogyasztó – ha az árfolyamkockázatra vonatkozó rendelkezés a Kúria 2/2014. PJE határozatának 1. pontja, valamint az Európai Unió Bírósága C-51/17. számú ügyben ítéletében foglaltak szerint a tájékoztatási kötelezettség megszegése miatt tisztességtelen – a szerződés megkötésétől kezdődően mentesül az árfolyamkockázat viselése alól.”*¹³

3.4. Az érvénytelenség megállapítása további jogkövetkezmény levonása nélkül. Az Elszámolási törvény (DH 2. törvény) 37. § (1) bekezdését több fórum előtt is támadták arra hivatkozással, hogy nem teszi lehetővé az érvénytelenség megállapítását további jogkövetkezmény levonása nélkül, valamint, hogy a további jogkövetkezmények alkalmazása körében nem teszi lehetővé az eredeti állapot helyreállítását. Ezzel kapcsolatban abból kell kiindulni, hogy az 1959-es Ptk. 239/A. § (1) bekezdésének 2012. május 26-tól hatályos szövege¹⁴ mondta ki azt, hogy: *„A fél a szerződés érvénytelenségének vagy a szerződés egyes rendelkezései érvénytelenségének (részbeni érvénytelenség) megállapítását a bíróságtól anélkül is kérheti, hogy az érvénytelenség következményeinek alkalmazását is kérné.”* Ezzel a jogalkotó lehetővé tette az érvénytelenség megállapítására irányuló kereset benyújtását, anélkül, hogy a felperes az érvénytelenség további jogkövetkezményeinek a levonását is kérte volna. Ezt a lehetőséget a 2014. március 15-én hatályba lépett Ptk. is megtartotta.¹⁵

A Kúria 6/2013. Polgári jogegységi határozata ezzel összefüggésben rámutatott arra, hogy ha a felperes az 1959-es Ptk. 239/A. §-a alapján terjesztette elő a keresetét, és az alperes – az 5/2013. PJE számú jogegységi határozat 3. pontjában foglaltak szerint – nem terjesztett elő viszontkeresetet az érvénytelenség jogkövetkezményeinek az alkalmazása iránt, a bíróság csak a szerződés érvénytelenségének a megállapítására jogosult. Ha valamelyik fél a

¹³<https://kuria-birosag.hu/hu/sajto/kuria-kozlemeny-ez-europai-unio-birosaganak-dunai-ugyben-hozott-hatarozatarol> (letöltés: 2019. 05. 11.)

¹⁴ Az 1959-es Ptk. 239/A. § (1) bekezdésének normaszövegét a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény módosításáról szóló 2012. évi LI. törvény állapította meg.

¹⁵ Ptk. 6:108. § (2) bekezdés: *„A fél a szerződés érvénytelenségének megállapítását a bíróságtól anélkül is kérheti, hogy az érvénytelenség következményeinek alkalmazását kérné.”*

jogkövetkezmények levonását is kéri, akkor a bíróság vizsgálja, hogy az 1959-es Ptk. 237. §-a által szabályozott jogkövetkezmények közül melyik alkalmazása indokolt. Ez természetesen a Ptk. alkalmazása esetén is irányadó.

A jogirodalomban megjelent álláspont szerint az érvénytelenség megállapítására önállóan indítható kereset lehetőségét a törvény azért nyitja meg, mert ennek alapján a felek adott esetben maguk tudják rendezni a kialakult helyzetet, méghozzá a konkrét eset körülményeinek figyelembevételével, és azoknak inkább megfelelően, mint az egy bírósági ítéletben lehetséges.¹⁶ Sajnos azonban a gyakorlat másként alakult. Felperesi oldalon ezt a lehetőséget ugyanis gyakran arra használják fel, hogy egy jelzálogjoggal biztosított hitel- vagy kölcsönszerződés (teljes) érvénytelenségének a megállapítása esetén az ingatlanügyi hatóságtól kérjék az ingatlant terhelő jelzálogjog törlését.

Azokban az esetekben tehát nem teljesült a jogalkotói szándék, amikor a felek mégsem rendezték maguk egymás között az érvénytelenség jogkövetkezményeit, és így a már teljesített szolgáltatások visszatérítésére nem kerül sor. Ez a jóhiszeműség és tisztesség követelményének megfelelő joggyakorlással sem áll összhangban. Ennek alapján álláspontunk szerint kizárólag az a kereseti kérelem szolgálhat utóbb alapul a jelzálogjog törlésére irányuló rendelkezésnek, amelyben a felperes az érvénytelenség további jogkövetkezményének az alkalmazását is kéri.

Az Elszámolási törvény 37. § (1) bekezdésében a deviza alapú hitelszerződések tekintetében törvényi szinten ezt írta elő a jogalkotó. A törvény 37. §-ával kizárta a hatálya alá tartozó szerződések tekintetében annak lehetőségét, hogy a fél a szerződés érvénytelenségének – akár részleges, akár teljes – megállapítását anélkül kérhesse, hogy az érvénytelenség jogkövetkezményeinek alkalmazását kérné. A szabályozás célja az volt, hogy az érintett fogyasztói kölcsönszerződéseken alapuló elszámolási viták mielőbbi végleges lezárása megvalósulhasson.

4. Összegzés

A Bíróságnak a C-118/17. számú ügyben hozott ítélete következetesen illeszkedik az eddigi magyar devizahiteles ügyekben hozott luxemburgi döntések sorába. Megerősíti azt a hazai jog és jogalkalmazás által is elismert alaptételt, hogy a 93/13/EGK irányelv célja a felek közötti egyensúly helyreállítása a szerződés érvényességének fenntartásával, nem pedig valamennyi szerződés semmissé nyilvánítása. A devizahiteles jogszabályok megalkotása során – támaszkodva a Kúria vonatkozó jogegységi döntéseire – azon szerződési feltételek tisztességtelenségének a kiküszöbölésére került sor jogszabály útján, amelyek vonatkozásában a bírói úton történő szerződésmódosítás törvényi feltételei fennálltak, és így a jogalkotó mentesíteni tudta a bíróságokat a többszázszoros nagyságrendű peres eljárások terhe alól. A devizahiteles törvények annyiban avatkoztak bele a szerződéses jogviszonyokba, amennyiben az árfolyamrésre,

---

¹⁶ Vékás Lajos: *Az érvénytelenség*, in: *Kommentár a Polgári Törvénykönyvhöz* (szerk.: Vékás Lajos – Gárdos Péter), 2. kötet, Budapest, Wolters Kluwer, 2014, 1480. o.

valamint az egyoldalú szerződésmódosításra vonatkozó szerződési feltételek tisztességtelenségének szabályozása az uniós joggyakorlat és az arra épülő hazai jogegységi határozatok értelmében általános jelleggel erre alkotmányos lehetőség volt.¹⁷ Az árfolyamkockázat tekintetében ilyen követelmény az uniós bírói gyakorlatból és a hazai jogegységi határozatokból nem következett.

A devizahiteles törvények ugyanakkor nem képezték akadályát annak, hogy egyéb érvénytelenségi ok vagy okok fennállása esetén a fogyasztó a szerződés semmisségének megállapítását és az érvénytelenség jogkövetkezményének levonását kérje a bíróságtól. Így az árfolyamkockázat viselésére vonatkozó szerződési feltétel érvénytelenségének vizsgálatára egyedi peres eljárásokban továbbra is lehetőség nyílhat. E körben ugyanakkor az EUB a C-26/13. számú Kásler-ügyben már állást foglalt a tekintetben, hogy az árfolyamkockázatra, mint a szerződés főszolgáltatására vonatkozó szerződési kikötésre a tisztességtelenség vizsgálata az uniós jog alapján csak akkor terjedhet ki, ha a szerződési feltétel nem világos, vagy nem érthető. Ennek vizsgálata minden egyedi ügyben a nemzeti bíróság hatáskörébe tartozik.

Annak szempontjait, hogy mi minősül világosan és érthetően megfogalmazott, az árfolyamkockázatra vonatkozó szerződési feltételnek, 2017-ben a C-186/16. számú – román vonatkozású – Andriuc-ügyben határozta meg részletesebben is az EUB. A világos és érthető megfogalmazás követelménye alapján a pénzügyi intézmény arra köteles, hogy elegendő tájékoztatást nyújtson a kölcsönfelvevők számára a tájékozott és megalapozott döntéshozatalhoz. Az árfolyamkockázattal kapcsolatos feltételnek így nemcsak alaki és nyelvtani szempontból, hanem a konkrét tartalom vonatkozásában is érthetőnek kell lennie a fogyasztó számára. Így az általánosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő, átlagos fogyasztónak nemcsak a nemzeti fizetőeszköz esetleges leértékelődését, hanem a pénzügyi kötelezettségeire gyakorolt – esetlegesen jelentős – gazdasági következményeket is tudnia kell értékelni. E tekintetben a C-51/17. számú ügyben hozott ítélet az Andriuc-ügyben hozott döntéshez képest jelentős újdonságot nem tartalmaz. Úgyszintén nem beszélhetünk megoldatlan helyzetről a Dunai-ügyben hozott ítélet kapcsán sem. Az eljáró magyar bíróság általi, a határozathozatalig terjedő időre történő hatályossá nyilvánítás ugyanis nem akadályozza azt, hogy a fogyasztó a tisztességtelen szerződési feltétel alól a szerződés – adott esetben – teljes megsemmisítése útján mentesüljön. Az érvénytelen szerződés hatályossá nyilvánítása esetén a bíróság első lépésben megállapítja a szerződés – teljes vagy részleges – érvénytelenségét, majd erre irányuló kérelem esetén rendelkezik a szerződés hatályossá nyilvánításáról. Erre annak érdekében kerül sor, hogy a visszerhes szerződés esetén a már teljesített szolgáltatás ellentételezése megvalósuljon. A fogyasztó tehát mentesül az érvénytelen szerződési rendelkezés alól, mivel az érvénytelen jognyilatkozatok nem kötik a feleket. Miután azonban az érvénytelen jogügylet alapján is sor kerülhetett teljesítésre, a vagyonejtőlódás rendezése a szerződés érvénytelenségének megállapítása esetén is szükséges.

---

¹⁷ Ld. 34/2014. (XI. 14.) AB határozat, 33/2015. (XII. 3.) AB határozat